

თამარ გოგოლაძე
გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ჰუმ. ფაკ. პროფესორი
ფილ. მეცნ. დოქტორი
Tamar Gogoladze
Gori State University
Professor of Faculty of Humanities
Doctor of Philology
DOI: <https://doi.org/10.52340/gmg2023.01.003>

**ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმის 2000 წლისერთი საინტერესო გამოცემა და მისი
მნიშვნელობა**

**An interesting Edition of 2000 of the State Museum of Literature and its meaning
Resume**

აბსტრაქტი

2023 წელს სრულდება (30 წელი მწერალ სერგო კლდიაშვილის (1893-1968) დაბადებიდან. მისი შემოქმედება (რომანები, ნოველები). გასულ საუკუნეში წარმოადგენდა საყვარელ საკითხავს. დიდი მწერლის შთამომავალს, ბავშვობიდანვე ჰქონდა ურთიერთობა სხვადასხვა დროისა და მიმართულების მწერლებთან, პოეტებთან, ამიტომ განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სადღესოდ მისი მოგონებანი თუ ჩანაწერები, რასაც თავი მოუყარეს გ. ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმის თანამშრომლებმა მისი მაშინდელი დირექტორის იზა ორჯონიკიძის მეთაურობით და გამოსცეს პატარა, არცთუ ისე სტანდარტული ზომის „სერგო კლდიაშვილი. უბის წიგნაკი“ (გამომცემლობა „ლიტერატურული მატეანი“).

ცნობილია, რომ გიორგი ლეონიძის სახელს უკავშირდება ლიტერატურული მუზეუმის დაარსება (1940 წელს), მუზეუმი გარდა შემკრებლობითი-საგამოფენო საქმიანობისა, წლების მანძილზე ახდენდა არამარტო მის ფონდებში არსებული მასალის მეცნიერულ დამუშავება-კატალოგიზაციას, არამედ მის გამოქვეყნებასაც სპეციალური აღმანახის „ლიტერატურული მატეანის“, ფურცლებზე (გამოდიოდა 1940-1952 წლებში), რომლის განახლებაც მოხდა 1982 წელს, ასევე ქართველ მწერალთა საარქივო მონაცემების შემეცნებით-საგანმანათლებლო კრებულს. მას გააჩნდა საკუთარი გამომცემლობაც „ლიტერატურის მატეანის“ სახელწოდებით ჭანტურიას ქუჩაზე, სადაც იბჭდებოდა გამომცემების სერიით: „ძვირფასი ავტოგრაფები“, „უბის წიგნაკები“ და სხვ. საინფორმაციო ცნობით, იქ დაბეჭდილი იყო ასზე მეტი წიგნი.

საყურადღებოა მორიგი 2000 წლის გამოცემა „უბის წიგნაკის“ ეგიდით, რომელიც მიეძღვნა სერგო კლდიაშვილის ჩანაწერებს.

მიუხედავად იმისა, რომ წიგნს არ გააჩნია მეცნიერული აპარატურა და წარმოადგენს მოგონებებიდან ამოკრებილი აზრების ერთობლიობას, იგი უმდიდრეს ინფორმაციას იძლევა ორი

საუკუნის მწერალთა (ნიკოლოზ ბარათაშვილი, დავით კლდიაშვილი „ცისფერყანწელები“, სიმონ ჩიქოვანი და სხვათა შესახებ.

საინტერესოა „უბის წიგნაკში“ წარმოდგენილი სერგო კლდიაშვილის ნააზრევო ლიტერატურულ მიმართულებებზე, „ცისფერყანწელებზე“, მის თანამედროვე ლიტერატურულ პროცესებზე.

საკვანძო სიტყვები: სერგო კლდიაშვილი, „უბის წიგნაკი“, „მოგონებები“.

2023 marks the 130th anniversary of the birth of writer Sergo Kldiashvili (1893-1968). His creations (novels, short stories) were favorite reading in the last century. The descendant of the great writer had relations with writers and poets of different times and directions since his childhood, so his memories and notes are especially important every day. Employees of Leonidze State Museum of Georgian Literature under the leadership of its then director Iza Orjonikidze published a small, not so standard size "Sergo Kldiashvili. A Notebook (publishing house "Literary Chronicle").

Although the book does not have scientific value and it is a collection of paragraphs collected from memories, it provides the richest information about the writers of two centuries (Nikoloz Baratashvili, Davit Kldiashvili, "Tsiferkantselebi", Simon Chikovani, etc.).

The thoughts of Sergo Kldiashvili's about literary directions, "Tsiperkantselebi", his modern literary processes, are presented in "A Notebook";

The edition is prefaced by the excellent foreword of the editor, poet Iza Orjonikidze, in which Sergo Kldiashvili himself is characterized as having another grace. Avoiding the immoral games of the Union of Writers, "another source of words and answers and honesty", which is proven by the amazing "prayer" and S. Kldiashvili's warm, heartfelt confession which placed on the cover..

Sergo Kldiashvili. "A Notebook" is a unique summary of his thoughts, which appears to be an important type of documentary prose and makes the poetic world perceived by the writer's eyes even more visible to literary experts and ordinary readers.

ლიტერატურული მიმართულება, მიმდინარეობა, სკოლა სერგო კლდიაშვილისათვის ლიტერატურათმცოდნეობის ორგანული ნაწილია და მისი ხელოვნური შექმნა ან გაუქმება არავის ძალუძს, სხვების სურვილისა და კაპრიზების გამო. „ასე ერთის სურვილის გამო სკოლა არ იქმნება, ძალით ვერ დაამყნო და ვერ ააყვავებ [კლდიაშვილი, 2000:20]. ეს პროცესების (განსაკუთრებით მოდერნიზმთან, რეალიზმთან დაკავშირებით თავად გამოსცადა მწერალმა. ერთ პერიოდში იგი „ცისფერყანწელებს“ უახლოვდება. „ადრიან ახალგაზრდობაში გატაცებული ვიყავი სიმბოლისტური და დეკადენტური ხასიათის მწერლობით როგორც პროზაში, ისე დრამატურგიაში. განსაკუთრებით, პოეზიაში. (სიმბოლიზმის ეპოქიდან ახლაც ბევრი ნაწერი მსოფლიო შედეგებად მიმაჩნია, დეკადენტურიდან კი არც ერთის გადაკითხვა აღარ მინდა) იმ პერიოდში ჩამორჩენილობად და მეორეხარისხოვნად მეჩვენებოდა რეალისტური მიმდინარეობა. მართალია, ბევრს ვკითხულობდი მაშინაც, როგორც ქართველ, ისე რუს და უცხოელ კლასიკოსებს, გულში ძალიან მხიბლავდნენ ისინი, მაგრამ ამას ისევ ჩემს ჩამორჩენილობად ვთვლიდი და საკუთარ თავზე ძალდატანებით ვცდილობდი უარმეყო მათი მომხიბლაობა, უნდა გამოვტყდე ჩემს ცოდვაში, - ასეთი... ერთგვარი გულგრილობით

ვუყურებდი „სამანიშვილის დედინაცვლის“ ავტორს. ის ხომ წმინდა წყლის რეალისტი იყო“ [კლდიაშვილი, 2000:10]. აქ მწერალი სავსებით გულწრფელია, თუმცა სწორედ „ცისფერყანწელებს“ მიაკუთვნებდა მათ კოლაუ ნადირაძე და ქართულ სიმბოლოზმზე ერთ-ერთი პირველი გამოკვლევის ავტორი ნელი დუმბაძე: „ასეთებად („ცისფერყანწელებად“) მიგვაჩნია კორპორაციის შემდეგი წევრები: ვალერიან გაფრინდაშვილი, ტიციან ტაბიძე, პაოლო იაშვილი, კოლაუ ნადირაძე, შალვა აფხაიძე, რაჟდენ გვეტაძე, სერგო კლდიაშვილი, სანდრო ცირეკიძე, შალვა კარმელი (გოგიაშვილი) (ხაზი ჩვენია - თ.გ.) [დუმბაძე, 1973:92].

უფრო ქვემოთ, ახასიათებს რა ორდენის თითოეულ წევრს, სერგო კლდიაშვილს უძღვნის ერთ ქვეთავს, რომელშიც იგი იძლევა ამ წევრის პროზის შეფასებას. ნ. დუმბაძის აზრით, სერგო კლდიაშვილი, რომლის ნოველები („ცისფერყანწელთა“) მეორე ჟურნალში „მეოცნებე ნიამორები“ (იბეჭდებოდა 1919 წლიდან, მათ ე.წ. დეპეშურ სტილად მიიჩნევს, რომლებიც აკვიატებული ჰქონდათ დასავლეთ ევროპულ ექსპრესიონისტებსა და სიმბოლისტებსო“. ასეთებია „მთვრალი საუბარი“, „სტრიქონები ძონრებიდან“ რომლებშიც მოჩანს ფარული, ბუნდოვანი თხრობა მსგავსი ფრანგი სიმბოლისტების სტილისა. ნ. დუმბაძის აზრით, „დასკვნისათვის ეს ყველაფერი იგრძნობა 1925-30-იან წლებამდე, როდესაც მწერლის შემოქმედებითი დაოსტატება იზრდება და უფრო რეალიზმისაკენ იხრება. „ოცდაათიანი წლებიდან მის შემოქმედებაში ნოველის ჟანრმა განვითარების ახალ, მაღალ საფეხურს მიაღწიაო“ [დუმბაძე, 1973:170].

თავის ჩანაწერებში სერგო კლდიაშვილი რამდენიმეგან საუბრობს ნოველაზე: სწორია და სავსებით გასაგები ნოველის სპეციფიკის დახასიათებაც: „ნოველა, ისე როგორც პოეზიაში სინიტი და ტრიოლეტი, ერთხელვე დადგენილ ფორმასა და ჩარჩოებს ემორჩილება. ის საკვირველად მოქნილია და ისეთი შემოტრიალება იცის, რომ თითქოს მოულოდნელად, ერთ წუთში გახსნის ადამიანის ხასიათს, მთელ მის ბუნებას“ [კლდიაშვილი, 2000:16].

სწორედ ასეთად ტიპურ ნიმუშად წარმოგვიდგება ს. კლდიაშვილის ნოველა „ტურისტი, რომლის პროტაგონისტი უცხოეთში დაბადებული სვანია, საკუთარი ფუძის სანახავად სვანეთში რომ მიემგზავრება ტურისტად ინგლისელ მეუღლესთან ერთად და აი, ადამიანი, რომელიც ქართულად კი ლაპარაკობს, წინაპრის მონაყოლსაც იხსენებს, მაგრამ მისი გენის გამოღვიძება მოხდება უშგულის გზაზე ცხენით მქროლავ ადამიანის უცნაურ აღმოხდენაში.

ბევრ რამეზე საუბრობს სერგო კლდიაშვილი, იხსენებს რა „ფერფლის“ შექმნისაკენ რამ უბიძგა, როგორ ღვივდება თანდათან დავით კლდიაშვილის შემოქმედებისადმი ღრმა პატივისცემა. აღსარებასავით ყვება ყმაწვილობის პერიოდის შეცდომებს, განსაკუთრებით ყურადღებას აქცევს ლიტერატურის (სადიდოსა თუ საბავშვოს) მნიშვნელობასა და დანიშნულებას. საინტერესო, გულისამაჩუყებლად მოუთხრობს მკითხველს სიმონ ჩიქოვანის სიცოცხლის ბოლო წლებზე, საყურადღებოა ნიკოლოზ ბარათაშვილის დიდუბის პანთეონიდან მთაწმინდაზე გადასვენების დროს საფლავის გახსნას. მსჯელობს თეატრსა და კინოზე, მის თანამედროვე მწერალთა ურთიერთუპატივცემლობაზე და, რაც მთავარია, გრძნობს საოცარ მარტოობას, რაც კარგად გამოიხატა მის „ლოცვაში“.

„მეშინია უკვალოდ გავქრე და თუ ჩემთვის სხვა არა გემეტება რა, ოდესმე ერთ ყვავილად გამახარე ბროწეულის ტოტზე, რომ მერე ტკბილ ნაყოფათ გავიზარდო და გზაზე მიმავალ ჩემი ქვეყნის ბავშვს შევერგო“ [კლდიაშვილი, 2000:62].

„უბის წიგნაკი“ ფოტოებითა და სხვადასხვა მწერალთა მოგონებებითაა შევსებული. გამოცემას წამმდგარებული აქვს რედაქტორ, პროფესორ იზა ორჯონიკიძის შესანიშნავი წინათქმა, რომელშიც დახასიათებულია თავარ სერგო კლდიაშვილი როგორც სხვა მადლის მქონე. მწერალთა კავშირის უზნეო თამაშებს გარიდებული, „სხვა სიტყვა-პასუხისა და პატიოსნების საწყაო“, რაც დასტურდება მწერლის საოცარი „ლოცვითა“ და გარეკანზე განთავსებული ს. კლდიაშვილის თბილი, გულწრფელი აღსარებით.

გამოცემას წამმდგარებული აქვს რედაქტორის, პოეტ იზა ორჯონიკიძის შესანიშნავი წინათქმა, რომელშიც დახასიათებულია თავად სერგო კლდიაშვილი როგორც სხვა მადლის მქონე. მწერალთა კავშირის უზნეო თამაშებს გარიდებული, „სხვა სიტყვა-პასუხისა და პატიოსნების საწყაო“, რაც დასტურდება მწერლის საოცარი „ლოცვითა“ და გარეკანზე განთავსებული ს. კლდიაშვილის თბილი, გულწრფელი აღსარებით.

დასკვნა. სერგო კლდიაშვილის „უბის წიგნაკი“ თავისებური შეჯამებაა მისი ნაფიქრ-ნააზრებისა, რაც დოკუმენტური პროზის მნიშვნელოვან სახეობად გვევლინება და მწერლის თვალთა ადქმულ პოეტურ სამყაროს კიდევ უფრო თვალსაჩინოს ხდის ლიტერატურათმცოდნეებისა თუ ჩვეულებრივი მკითხველისათვის.

ბიბლიოგრაფია

ნ. დუმბაძე, 1973. „ქართული სიმბოლიზმი“, „საბჭოთა აჭარა“, ბათუმი.

ს. კლდიაშვილი, 2000. „უბის წიგნაკი“, „ლიტერატურის მატიანე“, თბილისი.

ს. სიგუა, 2008. „მოდერნიზმი“, „მწერლის გაზეთი“, თბილისი.

თ. პაიჭაძე, 2008. „მოდერნიზმი და ქართული ლიტერატურა“, თსუ.